

КАРЕЛ ЧАПЕК

ОРЕОЛ

Превод от чешки: Васил Самоковлиев, 1983

chitanka.info

Господин Кнотек се събуди в своето староергенско ложе в седем без петнайсет. Мога да полежа още петнайсетина минути, помисли си доволен той и в същия миг в съзнанието му изплува споменът от вчерашния ден. Ужасно беше, малко оставаше да скочи вчера във Вълтава! Но преди това ще напише такова писмо на управителя на банката господин Полицки, че да го помни. Не, господин Полицки, докато сте жив, няма да имате покой, задето така обидихте човек!

Господин Кнотек вися цяла нощ над празния лист, съсипан от неправдата и срама, който преживя вчера в банката. Такъв идиот до сега при нас не е работил, крещеше господин Полицки, ах, вие, Кнотек, аз ще се погрижа да ви преместят някъде другаде, но какво ли ще правят там с такъв подарък като вас, един господ знае; човече, вие сте най-големият некадърник за последните хиляда години, и ред такива приказки. И това, моля ви се, пред всичките останали служители и госпожиците. Докато господин Полицки крещеше и после хвърли в краката му онзи нещастен препис от сметка, господин Кнотек стоеше почервенял и съкрушен; чувствуваше се така съсипан, че дори нямаше желание да се брани. Ако искате да знаете, господин Полицки, можеше да каже, тази сметка не съм я правил аз, а колегата Шембера; идете да си чешете езика с колегата Шембера, господин Полицки, а мен ме оставете на мира; аз работя в банката, господин Полицки, вече седемнайсет години и досега не съм допуснал нито една груба грешка. Но докато господин Кнотек се реши да каже нещо, господин Полицки тресна след себе си вратата и в канцеларията увисна неловка тишина; колегата Шембера заби нос в своите книжа, за да скрие лицето си, а господин Кнотек като почти предал богу дух си взе шапката и излезе от канцеларията. Повече тук няма да се върна, мислеше си ужасен, това е краят. Това е краят. Цял следобед се скита из улиците, забрави да обядва и без да вечеря се промъкна като престъпник в собственото си жилище, за да напише прощалното си писмо; ще свърша със себе си, но на съвестта на господин Полицки до края на дните му ще лежи един човешки живот.

Господин Кнотек гледаше замислено към масата, над която снощи бе висял цяла нощ. Какво в същност искаше да напише? Сега да го убиеш, не можеше да се сети за нито една от онези, пропити с достойнство и горест фрази, с които искаше да обремени съвестта на господин Полицки. Помнеше само, че по едно време се почувствува

така отчаян и нещастен, че от жалост към самия себе си се разплака; след това му прилоша от глад и тъга, мушна се в леглото си и заспа като заклан. Ще трябва да напиша това писмо сега, мислеше си господин Кнотек в кревата, но не му се ставаше; беше му някак топло и приятно; ще го напиша след малко, каза си той, такова нещо трябва хубаво да се обмисли.

Господин Кнотек придърпа завивката чак до брадата си. Какво в същност трябва да напиша? Е, преди всичко, че онази сметка я прави колегата Шембера. Не, така не бива, ужаси се господин Кнотек. Шембера, наистина, е негодник, но има три деца и болна жена, няма и шест месеца откакто са го назначили в банката — ще го изхвърлят като нищо! Съжалявам, Шембера, ще рече господин Полицки, но подобни таланти не са ни нужни... Или пък само да напиша, че онази сметка не съм я правил аз, премисляше господин Кнотек; но тогава пък господин Полицки ще изясни кой е правил сметката и на Шембера пак ще му изстине мястото. Не, не мога да си взема такъв грях на душата, помисли си страдалчески господин Кнотек. За Шембера изобщо не бива да става дума. Ще напиша на господин Полицки, че несправедливо ме е обидил и че оставам да лежа на неговата съвест...

Господин Кнотек седна на леглото. Някой трябва да помогне на Шембера. Защо не, ще му кажа: Вижте колега, това се прави така и така; знаете ли, когато нещо не разбирате, обърнете се към мене... Само че мен вече няма да ме има, а този Шембера пак ще допусне някоя грешка и ще остане без работа. Ама че глупаво положение, терзаеше се господин Кнотек, обгърнал колене с ръце, това значи, че трябва да остана там... И да простя на господин Полицки, че си позволи да бъде така груб към мен, така ли?... Да простя на господин Полицки, че така ме оскърби. Защо пък не? Полицки си е грубиян, наистина, но иначе е с добро сърце, много лесно му минава. Че е строг, строг е, но с право, в един отдел трябва да има ред във всичко. И изведнъж господин Кнотек удивен откри, че в същност вече не се чувства така дълбоко засегнат; това възвърна предишното му равновесие и го обзе едва ли не приятно чувство. Ще взема да му простя на господин Полицки, шепнеше си той, и ще науча Шембера как да се справя с работата...

Седем и петнайсет. Господин Кнотек скочи от леглото и се втурна към умивалника. Нямаме време за бръснене, да се обличаме

набързо и да тичаме. Господин Кнотек хукна по стълбите; на душата му леко и ведро, вероятно затова че взе такова разумно решение; тича той с шапка в ръка и му иде да запее от радост. Сега ще си изпием кафенцето, ще прегледаме вестниците и ще тръгнем за банката, като че ли нищо не е било...

Господин Кнотек се пипна по главата. Защо ли ме гледат така всички? Да нямам нещо на шапката? Не, тя е в ръката ми. По улицата се зададе такси; по едно време шофьорът така се зазяпа по господин Кнотек, че едва не се качи с колата на тротоара. Господин Кнотек завъртя глава, което можеше да означава както недоумение, така и знак, че не се нуждае от такси. Изпитваше чувството, че хората се спират и го оглеждат от всички страни; той се заопипва трескаво, не, всички копчета са закопчани и вратовръзката си е на мястото, и господин Кнотек успокоен влезе в любимото си кафене.

Пиколото облещи насреща му очи.

— Кафе и вестник — поръча господин Кнотек и се настани удобно край масата, на която винаги сядаше. Келнерът му донесе кафето и втрещи очи малко над голото теме на господин Кнотек. От офиса занадничаха любопитни лица, които явно разглеждаха господин Кнотек.

Господин Кнотек се притесни.

— Какво има толкоз за гледане?

Келнерът смутено се покашля.

— Има нещо върху главата ви, господине.

Господин Кнотек отново опипа главата си; нищо, беше суха и гладка както винаги.

— И какво има на главата ми? — почти извика той.

— Прилича на сияние — смотолеви плахо келнерът. — Все го гледам и гледам...

Господин Кнотек свъси вежди; шеги си правят с моята плешивост, вероятно.

— Я си гледайте по-добре работата! — сопна му се той и се зае с кафето си. За всеки случай обаче, реши да се огледа и очите му затърсиха огледало; над голото му теме в отражението отсреща сияеше нещо като златен кръг... Господин Кнотек стана рязко и тръгна към огледалото. Златният кръг го последва. Господин Кнотек посегна към него с две ръце, но нищо не напипа; ръцете му преминаха свободно

през златния кръг — без усещане за някаква материя, само по пръстите му се разля мека, слаба топлина.

— От какво ви е станало така? — заинтересува се съчувствено келнерът.

— И аз не знам — отвърна безпомощно господин Кнотек и изведнъж го обзе ужас. Господи, в такъв вид не може да отиде в банката! Какво ще каже господин Полицки! Господин Кнотек, ще рече, подобни неща е по-добре да си оставяте вкъщи, ще рече; ние тук не сме длъжни да ги понасяме. Какво ще правя сега, мислеше си отчаян господин Кнотек, да го сваля не мога, под шапката също не може да се скрие; да можех поне до вкъщи да се прибера...

— Извинете, да ви се намира някакъв чадър? — попита той келнера. — Ще се опитам да го скрия под чадъра.

Човек, тръгнал по улицата посред ясен ден с отворен чадър над главата си е не по-малко странна гледка; и все пак, не е като да върви с ореол над главата. Господин Кнотек стигна до дома си без особени преめждия; едва на стълбите слугинята на съседите, като го видя, изпищя от уплаха и изпусна чантата с покупките; то в тъмното стълбище един такъв ореол свети особено ярко. Вкъщи господин Кнотек се заключи и хукна към огледалото. Да, продължаваше да виси над главата му, по-голям от чинел, и грееше като крушка от четирийсет свеци; опита се да го изгаси, като пусна отгоре му чешмата, ала напразно. Иначе не му пречеше нито да се движи, нито нищо. С какво ли ще се извиня в банката, мислеше си господин Кнотек отчаяно; ще кажа, че съм тежко болен; не мога все пак да отида в такъв вид на работа. Той хукна към портиерката и извика през затворената врата:

— Моля ви, обадете се в банката и предайте, че днес не мога да отида на работа, защото съм сериозно болен.

За щастие, по стълбите не срещна никого. Вкъщи отново се заключи и се опита малко да почете, но през пет минути ставаше и се поглеждаше в огледалото. Златният кръг над главата му грееше кротко и ярко.

По обед почувствува остър глад, но нима можеше да отиде в този си вид в гостилницата! Не му се и четеше вече; седеше неподвижен и си мислеше: Това е краят. В такъв вид никога не мога да се покажа пред хора. По-добре да бях се удавил вчера.

По едно време някой позвъни на вратата.

— Кой е? — извика господин Кнотек.

— Доктор Ванясек. Изпращат ме от банката. Бихте ли ми отворили?

Господин Кнотек въздъхна с безкрайно облекчение. Може би лекарят ще му помогне, а и доктор Ванясек е толкова добър стар практик...

— Какво ви е? — попита още от вратата старият лекар. — От какво се оплаквате?

— Вижте какво ми стана, господин докторе! — изстена господин Кнотек.

— Къде?

— Ето тук, над главата.

— А! — изуми се докторът и започна да го разглежда. — Сигурно съм полудял — промърмори. — Нещастни човече, от къде го пипнахте?

— Какво е това, господин докторе? — попита предпазливо господин Кнотек.

— Прилича на ореол — изрече докторът така сериозно, сякаш казваше вариола. — Откакто се помня, приятелю, такова нещо не съм виждал. Чакайте да проверя патералните ви рефлексии... Хъм, и очите ви реагират нормално. А родителите ви да са страдали от нещо? Не? Някаква религиозна екзалтираност или нещо такова? Нищо подобно? А вие самият да сте имали някакви видения? — Доктор Ванясек тържествено си оправя очилата. — Вижте, вашият случай е много особен. Най-добре ще е да ви изпратя в нервна клиника, за да бъде той научно изследван. Днес много се пише за разни там електрически токове в мозъка, един дявол знае, може пък да е нещо такова. Усещате ли как силно ухае на озон? Приятелю, вие ще се прочуете като рядък случай!

— Моля ви, само това не! — подскочи ужасен господин Кнотек. — В банката няма да бъдат особено доволни, че ме пишат по вестниците... Моля ви, господин докторе, не можете ли да ми помогнете по някакъв начин?

Доктор Ванясек се замисли.

— Трудна работа, миличък. Ще ви предпиша бром, но... знам ли. Вижте какво, като лекар аз не вярвам в свръхестествени сили.

Вероятно е на нервна почва, но... я ми кажете, господин Кнотек, да сте извършили напоследък случайно нещо, как да се изразя... нещо свято?

— Как така свято? — почуди се господин Кнотек.

— Ами така, нещо необикновено. Някакво праведно дело.

— За нищо такава не се сещам, господин докторе — обърка се съвсем господин Кнотек. — Освен това не съм ял цял ден.

— Може би след като се нахраните ще ви мине — смънка старият доктор. — А в банката ще предам, че сте болен от грип. Слушайте, на ваше място бих опитал да побогохулствувам.

— Да богохулствувам ли?

— Ами да. Изобщо, да вършите някакви грехове. Заслужава си да опитате, няма какво да губите. А от това той може и сам да изчезне. Е, хайде, ще дойда утре пак да ви видя.

Господин Кнотек остана сам и изправен пред огледалото, захвана да богохулствува. Но изглежда не му достигаше фантазията за толкова нещо, защото грейналият над главата му кръг дори не трепна. След като не му идваше на ум нищо богохулно, той изплезил език към огледалото и съкрушен седна на стола. Примрял от глад и останал без сили едва не се разплака. Нищо вече не може да му помогне. И всичко това, само защото простих на онзи звяр Полицки. Поне да го заслужаваше; държи се с хората като с говеда, а по-голям карьерист от него едва ли може да се намери. Пред госпожиците от банката, естествено, няма да крещи така. Много съм любопитен да узная, господин Полицки, защо тъй често викате при себе си рижата машинописка, какво толкова й диктувате? Не, че си мисля бог знае какво, господин Полицки, но се питам: на такъв дъртак като вас за какво ли му е всичко това? Май скъпичко ви излиза, а? За едно толкова младо момиче трябва много пари, господин Полицки. И току-виж, един такъв управител като вас или директор почне да спекулира на борсата; а кой губи от всичко това — банката. Ето до там водят тези работи, господин Полицки; а ние какво, да мълчим ли? Трябва да се информира ръководството, нека внимават с господин управителя. С онази рижата също. Нека само я попитат откъде взема пари за всички тези пудри, помади и копринени чорапи... Нима е прилично да се идва в банката с такива чорапи? То се знае, такава госпожичка ходи на работата, само за да пипне някой директор; после по цял ден се червосва и пудросва, вместо да си гледа работата. Всички са една

стока, възмущаваше се в мислите си господин Кнотек; ако аз бях управител, нямаше да допусна такова нещо...

Или пък този Шембера; дойде при нас с протекция, а не може да сметне две и две. И на такъв съм решил да помагам, как не! Като го гледаш — кожа и кости, а баща на три деца. Аз такова нещо не бих си позволил, драги, че с тази заплата за къде по-напред? Чудя се, как изобщо вземат на работа в банката такива лекомислени хора! А от какво е болна жена ти, господин Шембера, не е трудно да се досети човек. Явно, че е правила аборт, а за това тикат зад решетките, ако се разбере. Не, не, следващия път няма да те крия, колега, ако пак оплескаш нещо; всеки сам да си бере ядовете. Банката не е благотворително дружество. После на мен ще ми кажат: Господин Кнотек, знаете какви са вашите задължения, нали? Да информирате за всяка грешка, а не да я прикривате. Може да се отрази зле на кариерата ви, господин Кнотек; гледайте си по-добре собствените интереси и не се пилейте наляво-надясно. Който иска да постигне нещо в този живот, не се поддава на фалшиви съчувствия. Да не би господин управителят Полицки или пък директорът да проявяват към някого съчувствие? Та така, господин Кнотек!

Господин Кнотек бе премаялял от глад и почна да се прозява. Господи, да можех поне да изляза навън! Обзет от съжаление към самия себе си, той стана и се изправи пред огледалото. От там го гледаше съвсем обикновено, изтерзано човешко лице, а над него — нищо, абсолютно нищо. Ни следа от някакво сияние. Господин Кнотек едва не завря нос в огледалото, но все едно, не виждаше нищо друго освен оределите си коси и бръчките около очите; вместо златния кръг над главата, огледалото сега отразяваше полумрака и пустотата на лишеното му от уют жилище.

Господин Кнотек въздъхна с безкрайно облекчение. Значи утре заран отново може да отиде на работа!

(1938 г.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.